

Registre de sortida
Núm: S-02127/2011
Data: 21/01/2011 12:35

Síndic de Greuges de Catalunya

SÍNDIC
EL DEFENSOR
DE LES
PERSONES

Ref.: Resolució
Q-02457/2010

Sr. Francesc Cazorla
Claustres Escola Sant Cosme i Sant Damià i
Institut Doctor Trueta
Riu Túria, 2-4
08820 El Prat de Llobregat

Benvolgut senyor,

He rebut l'informe del Departament d'Ensenyament relatiu a la queixa referent a **la fusió de l'escola Sant Cosme i Sant Damià i de l'Institut Doctor Trueta, del Prat de Llobregat.**

Després d'estudiar aquest informe, constato que aquests dos centres es fusionaran en una nova oferta d'institut-escola, que acollirà una bona part de l'alumnat del barri de Sant Cosme, previsiblement d'ètnia gitana en la seva majoria, i que el Departament d'Ensenyament espera que aquesta fusió permeti donar un millor tractament a aquest alumnat, especialment a secundària, on hi ha elevats nivells d'absentisme i d'abandonament escolar.

Davant d'aquesta situació, us faig saber que he traslladat al Departament d'Ensenyament les següents consideracions:

1. El Síndic de Greuges considera que, en el marc de les seves competències relacionades amb la programació de l'ensenyament, **el Departament d'Ensenyament està legitimat, d'acord amb el que preveu la mateixa Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, específicament en el seu article 44, per definir tant el model de provisió de l'oferta educativa com les places disponibles necessàries per donar resposta a les necessitats d'escolarització existents a cada zona.** Conseqüentment, doncs, també està legitimat per suprimir ofertes o fusionar-les, si escau. L'esmentada llei preveu la programació dels instituts-escola com a centres que imparteixen primària i secundària.

Els criteris que exposa el Departament d'Ensenyament per justificar la fusió de l'escola Sant Cosme i Sant Damià i de l'Institut Doctor Trueta, del Prat de Llobregat, que són la voluntat de reduir l'absentisme, millorar els nivells d'escolarització i ajustar l'oferta a les necessitats del barri, no són per se contraris als principis que regulen el nostre sistema educatiu, ni pel que fa

Síndic de Greuges de Catalunya
Passeig Lluís Companys, 7
08003 Barcelona
Tel 933 018 075 Fax 933 013 187
sindic@sindic.cat
www.sindic.cat

al deure de l'Administració educativa de promoure la qualitat ni pel que fa al seu deure de garantir l'equitat educativa.

Malgrat això, el Síndic de Greuges també alerta que **aquesta mesura, aplicada en el cas objecte de queixa, i en funció de la seva articulació, pot generar efectes negatius sobre l'equitat en l'escolarització de l'alumnat socialment menys afavorit**, amb més dificultats d'escolarització, majoritàriament d'ètnia gitana, sigui perquè aquesta programació pot contribuir a consolidar un escenari de segregació escolar, sigui perquè aquesta programació pot resultar poc afavoridora de les transicions als ensenyaments postobligatoris d'aquests alumnes. I, de certificar-se aquests efectes, sí que hom podria entendre aquesta mesura com a contrària als principis d'igualtat i cohesió socials que regeixen el nostre sistema educatiu.

2. A criteri de la institució del Síndic, una possible vulneració a aquest principi d'igualtat i cohesió social està relacionada amb la configuració d'un mapa escolar que contribueix a reproduir la segregació escolar de l'alumnat socialment menys afavorits en determinats centres.

En termes generals, en el marc de la seva activitat, la promoció dels instituts-escola ha estat concebuda pel Síndic de Greuges com a modalitat positiva per revalorar l'oferta de determinats centres amb demanda feble. La reconversió dels centres amb demanda feble en instituts-escola, que ofereixen la possibilitat d'escolaritzar l'alumnat sense canvi de centre des de l'educació infantil de segon cicle fins a l'educació secundària, pot contribuir a prestigiar l'oferta i a dinamitzar la seva demanda. De fet, els instituts-escola poden resultar més atractius especialment entre les famílies que en el procés d'admissió d'alumnat valoren més el sector concertat, per exemple, no només per les diferències en la composició social dels seus centres sinó també per la diversitat d'ensenyaments que integra.

En el cas objecte de queixa, doncs, pot ser que un institut-escola a Sant Cosme contribueixi a evitar els processos de fugida de determinades famílies respecte als centres de primària i secundària del barri, com succeeix actualment amb l'Escola Sant Cosme i Sant Damià i l'Institut Doctor Trueta.

En el cas objecte de queixa, però, també pot ser que **un institut-escola a Sant Cosme contribueixi a concentrar l'alumnat del barri amb més dificultats d'escolarització, majoritàriament d'ètnia gitana, a aquest centre, com de fet ja succeeix amb l'Escola Sant Cosme i Sant Damià i l'Institut Doctor Trueta**. La reproducció de la segregació escolar de determinats col·lectius en determinats centres no es pot realitzar en base a criteris d'especialització de les respostes que poden oferir aquests centres.

Un element que pot contribuir a reproduir aquesta segregació té a veure amb el fet que els ensenyaments postobligatoris hagin quedat fora d'aquesta fusió, circumstància que no és necessària d'acord amb la concepció que l'article 75 de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, té dels

instituts-escola (com a "centres públics que, entre altres ensenyaments de règim general, imparteixen educació primària i educació secundària", no exclusivament obligatòria).

D'aquesta manera, l'Escola Jaume Balmes, adscrita a l'Institut Ribera Baixa, fora del barri de Sant Cosme i amb oferta d'ensenyaments postobligatoris, pot tendir a ser el centre de referència per a les famílies de l'alumnat amb més expectatives educatives, i amb trajectòries escolars més normalitzades, mentre que el nou institut-escola pot tendir a ser el centre de referència per a l'alumnat amb més dificultats d'escolarització.

La supressió de l'oferta postobligatòria d'aquest institut-escola (fet que no succeïa amb l'Institut Doctor Trueta), doncs, pot alimentar encara més la segregació escolar. En el marc d'altres expedients de queixa, per exemple, el Síndic ha comprovat que els SES (instituts sense oferta postobligatòria), en aquells municipis amb altres centres amb oferta d'educació secundària, i on la planificació d'un SES respon més a un dèficit d'oferta que a un dèficit d'accessibilitat geogràfica dels instituts ja existents, tendeixen a tenir una demanda més feble, en part, per l'absència d'oferta de secundària postobligatòria, que els fa menys atractius per a l'alumnat amb més expectatives educatives, atès que l'obliga a un nou canvi de centre per prosseguir els estudis.

O també ha comprovat com la diferenciació de centres amb oferta d'ESO-FP (amb o sense batxillerat) i de centres amb oferta d'ESO-Batxillerat també contribueix a diferenciar el tipus d'alumnat que s'hi escolaritza, ja que en l'imaginari col·lectiu s'estableixen diferències entre instituts orientats fonamentalment als ensenyaments d'itineraris més professionalitzadors (cicles formatius), que concentra alumnat amb més dificultats, i instituts orientats fonamentalment més cap als ensenyaments d'itineraris més academicistes (batxillerat), que concentra alumnat amb més expectatives de promoció escolar.

En el marc de l'informe extraordinari *La segregació escolar de Catalunya*, lliurat al Parlament de Catalunya durant l'any 2008, el Síndic ja va transmetre al Departament d'Ensenyament que les polítiques de planificació educativa havien de contribuir a combatre la segregació escolar, i no pas a reproduir-la.

3. A criteri de la institució del Síndic, una altra possible vulneració a aquest principi d'igualtat i cohesió social pot estar relacionada amb la ruptura en les transicions educatives cap a la postobligatòria que pot generar la supressió de l'oferta d'aquests ensenyaments al nou institut-escola (fet que no succeïa amb l'Institut Doctor Trueta, que integrava ensenyaments obligatoris i postobligatoris). La vulnerabilitat educativa que afecta una part significativa del seu alumnat pot fer que qualsevol ruptura en l'experiència formativa pugui condicionar negativament la continuïtat de la seva escolarització a la postobligatòria.

Tal com vaig constatar en el marc de la resolució sobre la supressió dels batxillerats diürns i nocturns, algunes de les principals ruptures que cal tenir en compte són:

- el canvi d'etapa educativa, d'ESO a batxillerat/CFGM, suposa també un canvi de centre (i consegüentment també, un canvi de cultura de treball, de metodologia pedagògica, de professorat, etc.). A priori, la integració d'una oferta d'ensenyaments secundaris obligatoris i postobligatoris en un mateix centre garanteix una millor coordinació pedagògica entre els professionals que s'ocupen d'atendre l'alumnat.
- el canvi d'etapa també va acompanyat d'una certa pèrdua de l'entorn afectiu i dels referents que han acompanyat l'alumnat al llarg de la seva escolarització obligatòria (alumnes i professionals). La possibilitat de continuar els estudis més enllà de la graduació al mateix centre pot ser un factor determinant entre l'alumnat amb més dificultats d'escolarització, que també presenten més problemes d'adaptació al canvi i més dèficits d'expectatives per prosseguir els seus estudis.
- la supressió de l'oferta postobligatòria al mateix centre, a més, també pot suposar per a l'alumnat dels ensenyaments obligatoris una pèrdua de referents positius.

4. En vista dels arguments anteriorment assenyalats, i dels possibles efectes que pot generar la fusió de l'escola Sant Cosme i Sant Damià i de l'Institut Doctor Trueta en un institut-escola, **(1) el Síndic de Greuges demana que l'Administració educativa tingui en compte en la presa de decisions l'impacte que aquesta mesura pot tenir sobre l'exercici efectiu del dret a l'educació en igualtat d'oportunitats, especialment quant a la segregació escolar del nou centre de l'alumnat d'ètnia gitana, i que, abans d'aplicar aquesta mesura, elabori un informe en el que s'estudii específicament fins a quin punt aquests impactes no desitjats es produiran.**

Així mateix, i de constatar-se aquests efectes, **(2) el Síndic de Greuges demana no implementar aquesta mesura si no s'han previst desenvolupar mesures compensatòries per corregir els possibles impactes no desitjats que es puguin produir.**

Amb l'objectiu de reforçar aquesta equitat educativa, **el Síndic de Greuges també demana a l'Administració educativa que desenvolupi, si no està previst, les actuacions següents:**

- **(3) Si la creació de l'Institut-escola es produeix, que s'emprin els instruments de què disposa la normativa vigent, a fi de distribuir equitativament entre centres l'alumnat amb necessitats educatives específiques i promoure polítiques que estimulin la demanda escolar durant el procés ordinari de preinscripció i matrícula dels centres afectats per situacions de demanda feble.**

- (4) Si la creació de l'Institut-escola es produeix, que aquesta estigui acompanyada per un projecte de revaloració del centre, a fi de consolidar la seva oferta educativa i de fer-la atractiva per a l'alumnat i les famílies del barri, no només per un determinat tipus d'alumnat.
- (5) Si la creació de l'Institut-escola es produeix, que s'estableixin mecanismes de coordinació entre ESO i ensenyaments postobligatoris, especialment importants per combatre l'abandonament educatiu prematur de l'alumnat amb més dificultats d'escolarització, i que s'articulin mesures d'acompanyament a l'escolaritat que estimulin la permanència al sistema en els ensenyaments postobligatoris.

Agrairé que em feu saber la vostra posició davant d'aquesta resolució i les mesures que s'adoptaran sobre el cas.

En aquests moments, resto a l'espera de conèixer el capteniment del Departament d'Ensenyament a aquesta resolució. Tan bon punt n'obtingui resposta, us ho faré saber.

Si voleu aportar-me noves consideracions sobre aquest assumpte, resto a la vostra disposició.

Agraeixo la confiança que m'heu fet, i us saludo cordialment,

Rafael Ribó
Síndic

Barcelona, 20 de gener de 2011